

Hotti

18.6.2013

Kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutus vuonna 2012**Lainsäädännön muutokset voimassa terveydenhuollon osalta vuodesta 2004 ja sosiaalihuollossa vuodesta 2005**

Terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutusta koskeva kansanterveyslain 41 §:n ja erikoissairaanhoidolain 10 §:n muutokset (992–993/2003) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1194/2003) ovat olleet voimassa vuoden 2004 alusta lähtien.

Vuoden 2005 elokuun alusta tuli voimaan sosiaalihuoltolain (710/1982) täydennyskoulutusta koskevan 53 §:n (50/2005) muutos. Samanaikaisesti tuli voimaan myös sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki (272/2005).

Säännösten mukaan työnantajan tulee huolehtia siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen riittävästi heille järjestettyyn täydennyskoulutukseen.

Täydennyskoulutuksella tarkoitetaan kaikkea sellaista suunnitelmallista koulutusta, jonka tarkoituksena on ylläpitää ja lisätä henkilöstön ammattitaitoa ja osaamista sekä tukea sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa. Täydennyskoulutus voi olla lyhyt- tai pitkäkestoisia. Koulutuksen tulee olla työnantajan hyväksymää ja työtehtäviin liittyvää. Määritelmä vastaa kunnallisen henkilöstön osaamisen kehittämistä koskevassa suosituksessa tarkoitettua ammatillista täydennyskoulutusta.

Työhön perehdytystä ja työnohjausta ei lasketa mukaan täydennyskoulutukseen, eikä täydennyskoulutukseksi katsota myöskään työhön liittyviä kokouksia tai alle puolen päivän mittaisia koulutustilaisuuksia, elleivät ne ole osa laajempaa täydennyskoulutuskokonaisuutta.

Täydennyskoulutusta koskevan lainsäädännön keskeinen sisältö, määritelmät ja ohjeet valtakunnallisesti seurattavista ja tilastoitavista tiedoista käyvät ilmi terveydenhuollon osalta Kunnallisen työmarkkinalaitoksen yleiskirjeestä 11/2004 ja sosiaalihuollon osalta yleiskirjeestä 17/2006. Sosiaalialan kehittämishankkeen 2003–2007 yhteydessä valmistettiin Sosiaalihuollon täydennyskoulutussuositus, Opas kunnille ja kuntayhtymille (STM:n julkaisuja 2006:6).

Täydennyskoulutustietoja seurataan vuosittain

Säännöksissä edellytetään, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköt seuraavat täydennyskoulutuksen toteutumista, täydennyskoulutukseen osallistumista ja siitä aiheutuvia kustannuksia osana sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden seurantajärjestelmiä, esimerkiksi henkilöstökoulutusrekisterin ja henkilöstöraportin avulla.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen tehtävänä on kerätä toimintayksiköiden seurantatietojen pohjalta vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutusta koskevat määrälliset ja kustannustiedot sekä raportoida kehityksestä. Tiedot on tähän mennessä kerätty terveydenhuollon osalta kalenterivuosilta 2004 – 2012 ja sosiaalihuollon osalta kalenterivuosilta 2006 – 2012. Vuoteen 2008 asti sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutustiedot kerättiin erikseen. Monissa kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaa-

Hotti

18.6.2013

li- ja terveydenhuolto on yhdistetty toiminnallisesti ja/tai hallinnollisesti eikä ko. palveluja ole enää mahdollista erotella toisistaan. Tämän takia vuodesta 2009 täydennyskoulutustiedot on kerätty yhdellä yhteisellä tiedustelulomakkeella.

Tämä muistio koskee sosiaali- ja terveydenhuollon kalenterivuoden 2012 täydennyskoulutustietoja. Kunnallinen työmarkkinalaitos keräsi vuoden 2012 sosiaali- ja terveydenhuollon täydennyskoulutusta koskevat tiedot kuntiin ja kuntayhtymiin tammikuussa 2013 lähettämällään nettitiedustelulla. Tiedustelulomake on muistion liitteessä 1.

Seurattaviin tietoihin kuuluvat:

- täydennyskoulutukseen osallistuvien lukumäärä
- täydennyskoulutuspäivien määrät
- täydennyskoulutuksen kustannukset.

Kuntien ja kuntayhtymien valmiudet ilmoittaa täydennyskoulutustiedot ovat vuosi vuodelta parantuneet. Vuosien 2004–2012 tiedustelujen tulokset eivät ole tämän takia täysin vertailukelpoisia keskenään. Erityisesti ensimmäisten vuosien osalta kirjanpito- ja seurantajärjestelmät olivat vielä useissa kunnissa ja kuntayhtymissä varsin puutteelliset ja keskeneräiset. Vaikka tiedonkeruumenetelmät ovat parantuneet, joidenkin kuntien ja kuntayhtymien osalta täydennyskoulutustietojen keruuta ja raportointia ovat heikentäneet jatkuvat muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteissa ja järjestämistavoissa. Täydennyskoulutustietoja on ollut vaikea saada kuntaliitoskuntien, vasta perustettujen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden sekä purkautuneiden kuntayhtymien osalta.

Edelleen myös seurantajärjestelmissä on parantamisen varaa. Ongelmia tuottaa erityisesti sisäisten koulutustilaisuuksien sekä kustannustietojen kerääminen ja raportointi. Osaamisen kehittämistä toteutetaan työpaikoilla nykyään useilla eri tavoilla, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon verkostoin ja erilaisten ohjelmien avulla. Määritelmällisesti tällä tavoin toteutettu koulutus jää pääosin säännösten mukaisen täydennyskoulutuksen ulkopuolelle.

Täydennyskoulutuksen piiriin kuuluva henkilöstö

Terveydenhuollon osalta seurantavelvoite koskee perusterveydenhuoltoa mukaan lukien hammashoito sekä erikoissairaanhoidon. Se ei siis koske ympäristöterveydenhuoltoa, johon esimerkiksi eläinlääkärit kuuluvat.

Sosiaalihuollon täydennyskoulutuksen piiriin kuuluvia ammattiryhmiä ei ole rajattu, vaan henkilöstöllä tarkoitetaan työtehtävää ja ammattinimikettä rajaamatta koko sosiaalihuollon tehtäväalueella toimivaa henkilöstöä. Myös päivähoiton henkilöstö on täydennyskoulutusvelvoitteen piirissä, vaikka päivähoito hallinnollisesti kuuluisi kunnassa muun kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielin piiriin (sosiaalihuoltolain 17§). Täydennyskoulutuksen piiriin kuuluvat sekä vakinaiset että määräaikaiset työntekijät.

Kuntien tulee sisällyttää myös johdon ja esimiesten täydennyskoulutus osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön täydennyskoulutussuunnitelmia. Täydennyskoulutuksen tarve vaihtelee vuosittain yksilö-, ammattiryhmä- ja työyhteisötasoilla riippuen kunnan tai kuntayhtymän asettamista strategisista painopisteistä.

Hotti

18.6.2013

Tilastokeskuksen kunta-alan palkkatilaston mukaan lokakuussa 2012 sosiaali- ja terveydenhuollon toimialoilla (86 terveystalvet, 87 sosiaalihuollon laitospalvelut sekä 88 sosiaalihuollon avopalvelut) työskenteli yhteensä 243 025 henkilöä. Luokittelumuutoksista johtuen lukumäärä ei ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien täydennyskoulutusmuistiossa mainittuihin henkilöstömääriin. Tiedusteluun vastanneissa kunnissa ja kuntayhtymissä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ilmoitettiin työskentelevän yhteensä 222 417 henkilöä. Tiedustelu kattaa siten 92 % koko kunta-alan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Täydennyskoulutukseen osallistui 67 % henkilöstöstä

Selvityksen mukaan vuonna 2012 täydennyskoulutukseen osallistui 67 % sosiaali- ja terveydenhuollon koko henkilöstöstä. Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten täydennyskoulutusta annettiin lääkäreille, hammaslääkäreille sekä muulle korkeakoulutetulle sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstölle.

Taulukko 1:Täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärä vuonna 2012

	Koko henkilöstön lukumäärä	Täydennyskoulutukseen osallistuneet: Lukumäärä	%-osuus
Lääkärit ja hammaslääkärit	13 260	12 038	90,8
Sosiaalityöntekijät	4 532	3 510	77,4
Muu korkeakoulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö (mm. lastenvalvoja, sosiaaliamies, koulukuraattori, psykologi)	5 677	4 744	83,6
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, opetus- ja kasvatustalalan alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet tai sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (mm. sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja, lastentarhanopettaja)	74 890	60 491	80,8
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai kouluasteen tutkinnon suorittaneet (mm. lähihoitaja, perushoitaja, kodinhoitaja, lastenhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja)	73 746	47 146	63,9
Muu palveluketjussa toimiva henkilöstö (mm. perhepäivähoitaja, vastaanottoapulainen, tuki-, toimisto- ja tietopalveluhenkilöstö)	50 312	21 323	42,4
Kaikki yhteensä	222 417	149 252	67,1

Hotti

18.6.2013

Täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärä väheni 0,7 %-yksiköllä vuoteen 2011 verrattuna. Vuonna 2011 täydennyskoulutukseen osallistui 67,8 % sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Taulukko 2: Täydennyskoulutukseen osallistuneiden %-osuus vuosina 2004 - 2012

	Sosiaali- huolto	Terveyden- huolto	Yhteensä
2004	-	64,5	-
2005	-	77,5	-
2006	67,0	71,8	70,1
2007	72,3	74,8	73,9
2008	71,5	70,2	70,7
2009	-	-	64,3
2010	-	-	72,7
2011	-	-	67,8
2012	-	-	67,1

Täydennyskoulutusta keskimäärin 3,7 päivää/koulutukseen osallistunut

Täydennyskoulutukselle ei ole asetettu sen enempää vähimmäis- kuin enimmäismääriä. Koulutuksen tarve voi vaihdella vuosittain mm. työyhteisön toimintojen kehittämisvaiheesta ja henkilön ammatillisesta koulutuksesta ja tehtävästä riippuen huomattavastikin puoleen tai toiseen. Valtioneuvoston periaatepäätöksissä (sosiaali- ja terveydenhuolto 2.10.2003 ja terveydenhuolto 11.4.2002) sosiaali- ja terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi on todettu, että keskimäärin 3 -10 täydennyskoulutuspäivää vuodessa voidaan pitää yhtenä täydennyskoulutuksen lähtökohtana.

Täydennyskoulutuspäivät tuli ilmoittaa työpäivinä ja vajaat työpäivät tuli summata kokonaisiksi päiviksi. Tiedustelun mukaan täydennyskoulutuspäiviä oli vuonna 2012 keskimäärin 3,7 yhtä koulutuksessa ollutta henkilöä kohden laskettuna. Tämä on keskimäärin 0,3 päivää vähemmän kuin vuonna 2011.

Eniten täydennyskoulutuspäiviä oli keskimäärin lääkäreillä ja hammaslääkäreillä sekä muulla korkeakoulutetulla sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstöllä.

Hotti

18.6.2013

Taulukko 3: Täydennyskoulutuspäivien määrä keskimäärin koulutuksessa ollutta henkilöä kohti vuonna 2012

Ammattiryhmä	Täydennyskoulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu
Lääkärit ja hammaslääkärit	7,2
Sosiaalityöntekijät	4,4
Muu korkeakoulutettu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö (mm. lastenvalvoja, sosiaaliamies, koulukuraattori, psykologi)	6,0
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, opetus- ja kasvatustieteiden alan korkeakoulututkinnon suorittaneet tai sosiaali- ja terveysalan opistoasteen tutkinnon suorittaneet (mm. sairaanhoitaja, sosiaaliohjaaja, lastentarhanopettaja)	3,9
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon tai kouluasteen tutkinnon suorittaneet (mm. lähihoitaja, perushoitaja, kodinhoitaja, lastenhoitaja, kehitysvammaisten hoitaja)	2,7
Muu palveluketjussa toimiva henkilöstö (mm. perhepäivähoitaja, vastaanottoapulainen, tuki-, toimisto- ja tietopalveluhenkilöstö)	2,5
Kaikki yhteensä	3,7

Taulukko 4: Täydennyskoulutuspäivien määrä keskimäärin koulutuksessa ollutta henkilöä kohden vuonna 2004 - 2012

	Täydennyskoulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu		
	Sosiaali- huolto	Terveyden- huolto	Yhteensä
2004	-	4,2	-
2005	-	4,3	-
2006	3,9	4,3	4,2
2007	3,5	3,5	3,5
2008	3,2	4,2	3,8
2009	-	-	3,5
2010	-	-	3,8
2011	-	-	4,0
2012	-	-	3,7

Hotti

18.6.2013

**Täydennyskoulutuksen välittömät kustannukset 51 miljoonaa euroa –
koulutusajan palkat lisäksi 119 miljoonaa euroa**

Kokonaiskustannuksiin tuli tiedustelussa laskea mukaan täydennyskoulutuksesta aiheutuneet välittömät kulut eli kurssimaksut, kouluttajien palkkiot, päivärahat, matka- ja majoituskulut sekä mahdollisten sijaisten palkat. Kustannuksiin ei laskettu täydennyskoulutukseen osallistuvan henkilöstön koulutusajan palkkoja. Tiedustelulomakkeella kustannustiedot pyydettiin ilmoittamaan kokonaiskustannuksina. Niitä ei siis tarvinnut eritellä ammattiryhmittäin.

Vaikka täydennyskoulutuksen kustannukset pystytään ilmoittamaan vuosi vuodelta kattavammin, tulee niihin suhtautua varauksella. Se mitä kustannuksiin oli laskettu mukaan, vaihteli edelleen suuresti. Suuressa osassa vastauksista sijaisten palkat puuttuivat ilmoitetuista kustannuksista kokonaan. Osassa kustannuksissa saattoi olla mukana vain kurssimaksut, osa ei pystynyt ilmoittamaan matkakuluja jne.

Tiedustelun mukaan täydennyskoulutuksen välittömät kustannukset olivat keskimäärin henkilöä kohden laskettuna 339 euroa vuonna 2012. Kustannukset on laskettu vain niiden kuntien ja kuntayhtymien osalta, jotka ovat ilmoittaneet sekä täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärän että siitä aiheutuneet kustannukset. Jos näin saadut keskimääräiset kustannukset henkilöä kohden kerrotaan kaikkien täydennyskoulutukseen osallistuneiden henkilöiden yhteismäärällä, saadaan täydennyskoulutuksen välittömiksi kokonaiskustannuksiksi 51 miljoonaa euroa vuonna 2012.

Edellä mainitut kustannukset eivät sisällä täydennyskoulutukseen osallistuneiden koulutusajan palkkoja. Täydennyskoulutuksesta aiheutuneita kokonaiskustannuksia laskettaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon koulutukseen osallistumisen vuoksi menetetty työpanos. Koulutusajan palkat on tässä laskelmassa saatu kertomalla koulutuksessa olleiden arvioitu keskimääräinen päiväpalkka keskimääräisillä täydennyskoulutuspäivillä ja kertomalla saatu tulos täydennyskoulutukseen osallistuneiden lukumäärällä. Näin laskien menetetyn työpanoksen kustannuksiksi vuonna 2012 saadaan ilman välillisiä työvoimakustannuksia 92 miljoonaa euroa ja välilliset työvoimakustannukset mukaan lukien 119 miljoonaa euroa.

Hotti

18.6.2013

Sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutus

Kuntien ja kuntayhtymien tuli ilmoittaa sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutukseen (vähintään 30 opintopistettä) osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön lukumäärä, koulutuspäivät sekä kustannukset. Tämä tieto on lisätty tiedusteluun vuodesta 2006 lähtien.

Vuonna 2012 sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutukseen osallistui 1 132 henkilöä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Täydennyskoulutusta heillä oli keskimäärin 9,6 päivää ja johtamiskoulutuksen kustannukset osallistujaa kohden olivat keskimäärin 1 093 euroa.

Myös johtamiskoulutuksesta annettuihin tietoihin on syytä suhtautua varauksella. Läheskään kaikki eivät pysty erittelemään näitä tietoja kysytyllä tarkkuudella.

Taulukko 3: Sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutus vuosina 2006 – 2012

	Koulutukseen osallistuneiden lukumäärä	Koulutuspäiviä keskimäärin/koulutettu	Kustannus keskimäärin euroa/koulutettu
2006	2 059	5,0	986
2007	1 316	6,2	938
2008	1 899	4,0	620
2009	1 792	5,3	591
2010	1 598	4,7	835
2011	1 591	4,9	807
2012	1 132	9,6	1 093

Liite

Tiedustelulomake